

Radek Horáček

**Co potřebují malíři?!
(Poslání symposia Velký formát)**

V proměnlivých dějinách výtvarného umění ve dvacátém století se zejména v jeho druhé polovině v několika obdobích zdálo, že malířství ustupuje poněkud do pozadí, aby dočasně uvolnilo prostor třeba objektové tvorbě, umění akce či strohému konceptuálnímu umění, instalaci nebo elektronickému umění. A střídavě pak zase přicházela období, kdy malba nějak závažně ožila. Tento dojem je však zřejmě málo výstižný, neboť nejen dobové teoretické studie v katalogích a odborných časopisech, ale ani ony „nemalířské“ výstavy a výtvarné projevy nikdy svým množstvím ani závažností nedokázaly malbu potlačit. Spíše byly jejím partnerem. Až někdo provede exaktní průzkum a v přesných číslech stanoví, kolik umělců, jejichž význam přesahuje hranice vlastní země, se věnovalo malbě a kolik jiným médiím, pak budeme mít pomocný číselný údaj. Ani ten však v tak citlivé oblasti, jakou umění je, nebude mít nějakou rozhodující váhu, protože i kdyby jen jediný umělec přišel s nějakým závažným objevem, museli bychom jej brát vážně. Umění nelze měřit množstvím. Nezbývá, než se tedy smířit s tím, že trvale budeme svědky neuchopitelně proměnlivé a pružné rovnováhy mezi různými podobami uměleckého projevu, mezi nimiž bude malba vždy v popředí.

Po období „nových divokých“, kteří na počátku 80. let směrem z Německa a z Itálie rozlili do světa vlnu nového zájmu o malbu, převládá ve světových galeriích přelomu 80. a 90.let především instalace a tvorba využívající videotechniku a počítaery. Ostatně už sto dní výstavy Documenta 1987 v německém Kasselu žilo velmi silně videoartem. Proto když v roce 1993 představuje Kasper König ve Vídni na výstavě Rozbité zrcadlo výběr ze současné evropské malby, kde se výrazně projeví zobrazující proudy, což dokládá i výběr Antonína Střížka a Jana Knapa jako jediných českých zástupců, začíná se znovu mluvit o zvýšeném zájmu o malbu. Také diskusní symposium o teoretických otázkách malby, které na počátku roku 1994 pořádala Akademie výtvarných umění v Praze, znovu potvrdilo, že i v době elektroniky zůstává malba nejzákladnějším vyjadřovacím prostředkem výtvarného umění. Berou však umělci ohled na snahy teoretiků? Zajímají je snad definice?! Vždyť musí bezohledně pracovat na svých osobních tvůrčích programech!

Podobně nezávisle začíná po roce 1989 i zcela osobité symposium Velký formát Valtice. Bez ohledu na aktuální umělecké proudy, bez ohledu na úvahy a stati teoretiků. Hlavní iniciátor symposia Jan Pospíšil od počátku dával najevo, že zde nejde o hledání dobových mód či zkoumání nějakých teoreticky zformulovaných a předem stanovených témat. Vlastně jen využil změnu politického klimatu, která umožnila konání takových akcí. Ale už nic víc. Vše další závisí na umělcích. Symposium jim pouze (!?!) nabízí barvy, prostor a velký formát malířské podložky. Zvládnout malbu na ploše o rozměru nejméně pěti čtverečních metrů vyžaduje plné soustředění. A valtická zámecká jízdárna o šířce necelých dvacet a délce téměř osmdesát metrů k tomuto soustředění a zejména ke zcela nezaměnitelnému monumentálnímu citění velmi dobře napomáhá. V tomto originálním "ateliéru" jistě může pohodlně pracovat několik umělců, kteří zde při své práci vnímají jinak nezachytitelnou malířskou vitalitu svých kolegů, ale také zde mohou pracovat v odlehleém koutě v izolovaném soustředění. Jestli tedy na vnitřní motivaci malířů má při jejich práci nějaký zvláštní vliv prostředí valtické architektury a zdejší krajiny, pak možná právě v oné rozměrově dramaticky vyvážené monumentalitě interiéru jízdárny. Označení Velký formát pro malířské symposium právě na tomto místě je rozhodně trefné.

Výsledky pěti ročníků, na nichž se vystřídaly více než čtyři desítky malířů, dokumentují, že ve Valticích jde především o otevřenou tvůrčí dílnu, která z nezvyklého úhlu napomáhá upřesňovat pohled na současné výtvarné umění. Ve stejnou dobu je tu stejně důležitá dynamická malířská exprese, monochromní tichá meditace, geometrická malba, práce s figurou či abstraktními znaky nebo konkrétními strukturálními prvky. Vše je dáno hodnotami, které přinášejí zúčastněné osobnosti. Symposium Velký formát je potvrzením, že malba i v dnešní době hraje nedefinovatelnou roli katalyzátoru nových výbojů a současně harmonizujícího závaží na věčně pohyblivých vahách uměleckého dění. I kdyby obrazy vytvořené na symposiu zůstaly už trvale skryty v archívu spolupracujícího Ústavu památkové péče, svoji prvořadou úlohu splnily - po několik dnů byly prostorem vážného tvůrčího dialogu. A pokud ty malby dostanou příležitost k následnému dialogu s diváky, pak symposium splní opravdu vše, co potřebují malíři.

© Radek Horáček, červenec 1997